

MLJEKARSTVO

LIST ZA UNAPREĐENJE MLJEKARSTVA JUGOSLAVIJE

GOD. X.

ZAGREB, RUJAN 1960.

BROJ 9

Dr. Dimitrije Sabadoš, Zagreb

Zavod za mljekarstvo
Poljoprivredni fakultet

EVOLUCIJA VISOKOG ŠKOLSTVA U MLJEKARSTVU

Posljednjih deset godina bile su period izgradnje savremeno opremljenih mljekarskih objekata. Većinom su to konzumne mljekare i mljekare za sušenje mlijeka. Time je postavljen prvi dio tehničke baze za prihvatanje mlijeka od proizvođača i dio materijalne osnove za uvježbavanje kadrova potrebnih za rad u novom mljekarstvu, privrednoj grani koja se bavi najosjetljivijim prehrambenim materijalom. Mlijeko i mliječni proizvodi postavljaju osobito visoke zahtjeve na teoretsku i praktičnu spremu iz svih područja mljekarstva. Mnogi, tzv. praktičari, koji su u mljekarskoj struci djelovali u minijaturnim pogonima bez ikakvog stručnog školovanja nisu više mogli zadovoljiti zahtjevima savremenog mljekarstva ni po svojim individualnim interesima, ni po nivou stručnih koncepcija. Broj školovanih mljekarskih radnika postao je najednom nedovoljan. Pokazalo se da izgradnja modernih mljekara nije išla paralelno sa stvaranjem adekvatno izobraženih stručnjaka različitog stupnja stručnosti.

Školovanje iz mljekarstva, koje se je u našoj zemlji vršilo samo u okviru poljoprivrednog školstva, bilo je regulirano nastavnim planovima, koji su svojevremeno najbolje odgovarali potrebama poljoprivrede, odnosno njezinih pojedinih grana. Opće poljoprivredne škole u zemlji davale su poljoprivrednim tehničarima samo izvjesnu informaciju o mljekarstvu. Međutim, specijalno poljoprivredno školstvo, koje je sada, nakon preko pedeset godina kontinuiranog postojanja u Sloveniji, reprezentirano Mljekarskom školom u Kranju, bilo je nosilac izobrazbe specijaliziranih mljekarskih stručnjaka s nižom spremom. U težnji da se zadovolji nagli porast potreba na kvalificiranim mljekarskim radnicima, mljekarsko školstvo toga ranga je u toku posljednjih godina pojačano otvaranjem škola u Pirotu i Bjelovaru.

Nosioci nastave iz mljekarstva na univerzitetskom stupnju bili su kroz četrdeset godina samo poljoprivredni fakulteti, koji su osim nastave iz tehnologije poljoprivrednih proizvoda imali kao poseban predmet mljekarstvo, odnosno tehnologiju mlijeka i mliječnih proizvoda. Stoga su danas svi mljekarski stručnjaci s visokom školskom spremom isključivo agronomi, koji djeluju kao nastavnici i naučni radnici u zavodima za mljekarstvo na poljoprivrednim fakultetima, u mljekarskim školama,

mljekarskim poduzećima, organizacijama i Institutu za mljekarstvo FNRJ. Ovi su se za vrijeme ili nakon završenih studija specijalizirali u mljekarstvu radom u našim i inozemnim mljekarskim poduzećima i ustanovama, te dopunskim školovanjem preko FAO* i drugih tečajeva u zemlji i specijalizacijama u inozemstvu putem tehničke pomoći Ujedinjenih nacija. Iako je ovakav put, a naročito usavršavanje u inozemstvu, dalo odlične rezultate, ipak niti način, niti tempo stvaranja ove vrste stručnjaka za mljekarstvo, bez kojih je isto tako nemoguć daljnji njegov razvoj kao i bez visokokvalificiranih stručnih radnika stvorenih sistematskim školovanjem, danas više nisu racionalni. Ne samo da stručno osposobljavanje traje daleko duže nego što je potrebno, nego je i takav sistem i studente opterećivao savladavanjem disciplina nepotrebnih za rad u mljekarstvu, a nije davao sve po opsegu i vrsti potrebno gradivo. Dopune specijalizacijama u inozemstvu mogle su dati još bolje rezultate da su korisnici imali potpunije teoretsko i praktično poznavanje struke. Nedovoljan broj nastavnih sati za predmet mljekarstvo nije omogućavao svestranu stručnu izobrazbu unatoč primjene savremenih nastavnih metoda za iznošenje preobilnog specijalnog gradiva i njegovu primjenu praktičnim radom tokom redovitog studija.

Na ove probleme su Zavodi za mljekarstvo poljoprivrednih fakulteta već odavna i stalno ukazivali i u okviru poljoprivrednog školstva i u saradnji s praksom. Time se s jedne strane, a s druge i od same mljekarske prakse, koja se kroz deset godina stalno sukobljavala s nizom pitanja za čije rješavanje su bila potrebna ne samo materijalna sredstva, nego i brojni odgovarajući visokostručni kadar, isticalo sve veću aktuelnost i akutnost reforme u izobrazbi stručnjaka za mljekarstvo s visokoškolskom spremom. Nagli dosadašnji, i još nagliji perspektivni razvoj poljoprivrede u sektoru proizvodnje mlijeka, kao i rastuće potrebe ishrane zemlje, ne samo da su potvrđivali prijašnje, nego su davali i nove argumente o potrebi razvoja mljekarskog školstva. Među ovima je naročito aktuelna brzina povećanja kapaciteta postojećih mljekara i brzina izgradnje novih velikih mljekara poljoprivrednih dobara i gradova, koja je neuporedivo veća od brzine stvaranja dovoljnog broja kvalitetnih kadrova. Objekti i mlijeko koje ovi primaju i prerađuju predstavljaju ogromnu vrijednost, a nepripravnost društvene zajednice za pravilno rješavanje tih pitanja odražuje se štetama i stalnim gubicima u poljoprivredi, mljekarstvu, nacionalnoj prehrani i turizmu. Osim toga pred mljekarstvom naše zemlje stoji zadatak da u što kraćem roku isključi neracionalnu i primitivnu preradu mlijeka u mliječne proizvode, koja se provodi u seljačkim domaćinstvima, iz kojih dolaze na tržište vanredno velike količine proizvoda ne samo vrlo loše organoleptičke i higijenske kvalitete, već i takovih da često ugrožavaju ljudsko zdravlje. Nadalje na razvoj mljekarstva čekaju veoma prostrana planinska područja naše zemlje, koja se mogu kao alpski tereni Švicarske, Austrije, Njemačke, Italije i t. d. iskoristiti ispašom muznih krava i ovaca, koje tu mogu dati ogromne količine mlijeka za preradu u najkvalitetnije i najraznovrsnije mliječne proizvode domaćeg i inozemnog porijekla. Što se tiče neophodno potrebnog naučno-istraži-

* Organizacija Ujedinjenih nacija za poljoprivredu i ishranu.

vačkog rada u mljekarstvu, usavršenja bogatog domaćeg asortimana mliječnih proizvoda i perspektivnog izvoza, ti su nemogući bez brojnih specijalista.

O tim pitanjima je u toku 1959. i 1960. godine održano više savjetovanja između Sekcije za Hrvatsku Stručnog udruženja mljekarskih organizacija Jugoslavije, Republičkog odbora Saveza sindikata Jugoslavije, Zavoda za mljekarstvo Poljoprivrednog fakulteta u Zagrebu i Mljekarske škole u Bjelovaru. Posebno formirana komisija prihvatila je za nju izrađen referat autora »Problem izobrazbe mljekarskih stručnjaka s fakultetskom spremom« i podnijela svoje mišljenje navedenom forumu, koji je zaključio da Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu predloži reorganizaciju postojeće nastave iz mljekarstva. Vijeće Poljoprivrednog fakulteta i Fakultetski savjet su taj prijedlog usvojili, te je 27. VI. o. g. donesen zaključak o osnutku posebnog Mljekarskog odsjeka, koji će omogućiti kompleksnu visokoškolsku nastavu iz svih disciplina potrebnih za rad u mljekarskoj struci.

Osnivanje Mljekarskog odsjeka predstavlja zasad najviši stupanj u evoluciji stručnog školovanja iz mljekarstva, koji je neophodno potreban da se mljekarstvo u našoj zemlji čim prije razvije do stupnja kakav je postignut u najnaprednijim mljekarskim zemljama kao što su Danska, Holandija, Švicarska, Engleska i t. d. Ove, i druge zemlje vode u svjetskom mljekarstvu zahvaljujući već odavna razvijenoj sistematskoj nastavi iz mljekarstva, koja se vrši u mljekarskim odsjecima poljoprivrednih fakulteta ili na potpuno samostalnim fakultetima za mljekarstvo, koji su se razvili iz poljoprivrednih.

Studij mljekarstva u Mljekarskom odsjeku bit će organiziran na osnovu dopune Univerzitetskog zakona (Sl. list FNRJ, 23/1960.) kao inverzno školovanje u tri samostalno i uzajamno povezana stupnja, od kojih će prvi trajati dvije godine, drugi četiri, produženjem prvog za dvije godine, a treći još jednu do dvije godine. U toku je izrada nacrtā nastavnih planova za studij u prvom i drugom stupnju, koja je povjerena posebnoj komisiji mljekarskih stručnjaka sa Poljoprivrednog fakulteta i iz Sekcije za Hrvatsku Stručnog udruženja mljekarskih organizacija Jugoslavije. Nacrtima nastavnih planova za prvi i drugi stupanj studija mljekarstva, koji su 29. VII. o. g. prihvaćeni po upravnom odboru mljekarskih organizacija Hrvatske, predviđeno je da praktični rad iz tehnologije mlijeka i mliječnih proizvoda, te organizacije i ekonomike mljekarstva, zauzme pedeset posto vremena nastave u prve dvije godine. Svi praktični radovi obavljat će se po određenom programu u najboljim mljekarskim poduzećima pod rukovodstvom izabраних stručnjaka iz mljekara i nastavnika sa fakulteta. U prvim godištimā studija će težište nastave biti na stručnim predmetima i praktičnom radu, a kasnija će obuhvatiti opće predmete, dopune stručnim, laboratorijski rad i specijalna tehnološka područja. Nastava iz onih poljoprivrednih disciplina koje mljekarstvu nisu neophodno potrebne izostavlja se. Već ove školske godine moći će se obaviti upis u prvo godišće prvog ili drugog stupnja, dok će se u treći stupanj moći upisivati studenti sa svršenim drugim stupnjem. Iz svakog stupnja izlazit će stručnjaci sa zaokruženim znanjem, osposobljeni za rad u struci. Prvi stupanj davat će tehničare s diplomom o višoj spremi, drugi

organizatore s diplomom o visokoj spremi, a treći stručnjake s najvišom spremom i akademskim stupnjem magistra odnosno specijalista, koji će se sticati produbljenjem teorijskih znanja i izučavanjem specijalnih stručno-naučnih područja potrebnih za samostalni naučni rad. Što se tiče uslova upisa u prva godišta otvorena je mogućnost da se na fakultet, pa prema tome i na Mljekarski odsjek, upišu ne samo građani s gimnazijskom i odgovarajućom spremom, nego, na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama općeg zakona o Univerzitetima, također i »građani bez odgovarajuće školske spreme, stariji od 18 godina, ako pokažu na ispitu ili drugi podesan način da vladaju osnovnim znanjima i da imaju sposobnosti da mogu uspješno pratiti nastavu na fakultetima«. Očekuje se da će nastava prvog i drugog stupnja otpočeti ove jeseni najkasnije u mjesecu studenom. Međutim, prvi upis kandidata za mljekarski smjer studija obaviti će se posredno upisom u Stočarski odsjek iz kojega će nakon prihvaćanja nastavnog plana i programa po fakultetskim nadležnim organima preći u Mljekarski odsjek.

Prema perspektivnim potrebama i zahtjevima koje sadašnje stanje u mljekarstvu stavlja na stručnjake s fakultetskom spremom, koji će kroz dugi niz godina svoga rada biti nosioci savremenih svjetskih dostignuća u mljekarskoj nauci i praksi, zasad bi najsvrsishodniji bio upis u drugi stupanj, t. j. studij mljekarstva kroz četiri godine. Obzirom na činjenicu da se ovim putem stvaraju kadrovi s fakultetskom spremom specijalno iz mljekarstva, neobično je važan izbor u svakom pogledu najkvalitetnijih učenika s gimnazijskom i odgovarajućom spremom, jer sistem studija ne zahtjeva samo intenzivan intelektualni rad na fakultetu, nego i veliku fizičku izdržljivost u praktičnom radu za vrijeme školovanja i nakon njega. Preko studenata mljekarstva postavljaju se temelji na kojima će se naše mljekarstvo izgrađivati i usavršavati tim brže i kvalitetnije, čim kvaliteta prvih generacija bude viša. Kvaliteta ovih generacija će biti najbolje jamstvo za pravilan izbor, odnosno regrutaciju njihovih budućih saradnika, koji će se za mljekarstvo školovati većinom kao stipendisti mljekarskih poduzeća.

Višegodišnji, stupnjeviti i inverzni, temeljiti sistem studija u Mljekarskom odsjeku, kao produženje i usavršenje četrdesetgodišnje sveučilišne nastave iz predmeta mljekarstvo, baziran je time i na tradiciji i na iskustvu kao i na principima o reformi visokog školstva, te poznavanju mljekarske problematike naše zemlje i naučnih, tehničkih i organizacionih dostignuća u mljekarstvu. Sintezom cjelokupne mljekarske tehnologije, kontrole kvalitete i prometa mlijeka i mliječnih proizvoda, organizacije i ekonomike mljekarstva, poznavanja mljekarskog stočarstva i ishrane muzne stoke, savjetodavnom službom iz mljekarstva, te naučno-istraživačkim radom u svim područjima mljekarstva, apsolutni Mljekarskog odsjeka moći će u službi zajednici ispunjavati svoje zadatke i ovu specijalnu privrednu i naučnu granu tako organizirati i razvijati da se najbolje usklade interesi poljoprivrede i ishrane našeg naroda kvalitetnim mlijekom i mliječnim proizvodima.